

Una normativa per combatre la violència masclista, modificar els models existents i conscienciar la ciutadania

Lali Sandiumenge

Periodista

El Parlament aprova la Llei dels drets de les dones per a l'eradicació de la violència masclista. La nova normativa engloba totes les formes de violència que exerceixen els homes sobre les dones en qual sevol àmbit de la vida pública o privada i garanteix a les víctimes una xarxa d'atenció i recuperació integral independentment de si denuncien o no. La prevenció i la detecció precoç són dues de les armes per combatre les agressions i els abusos que pateixen les dones pel sol fet de ser-ho, modificar els models i els prejudicis existents i conscienciar la ciutadania d'aquesta xacra, que l'any passat va fer 12 víctimes mortals a Catalunya.

Fa just una dècada, el 18 de desembre de 1997, Ana Orantes, una dona maltractada de 60 anys, va morir en una petita localitat de Granada quan el seu exmarit la va cremar viva després de ruixar-la amb un bidó de gasolina. Dies abans, Orantes havia denunciat en un programa de la televisió autonòmica andalusa les agressions a què l'havia sotmès el marit al llarg de tots els anys de matrimoni. No va ser ni la primera ni l'última dona que va morir a mans de la parella a Espanya, però el seu cas, que van difondre els mitjans de comunicació, va convertir en un afer públic un drama, el de la violència masclista, que fins aleshores s'havia silenciada. Abans d'això, i com recorda l'advocada veterana Marisa Fernández, presidenta de la comissió penal i de violència de gènere de Dones Juristes, “quan les dones anaven a comissaria els deien ‘torni a casa’, i les multes per agressions eren inferiors a les de trànsit”.

El cas d'Ana Orantes va ser un detonant perquè l'Administració afrontés una problemàtica social que portaven bàsicament els col·lectius feministes, els sectors progressistes de l'advocacia i els serveis socials. Tamaia és una de les primeres associacions de dones que van començar a treballar a Catalunya. Va néixer el 1992, quan no hi havia gaires més recursos que els serveis socials d'atenció primària i una casa d'acollida de l'Ajuntament de Barcelona. “En quinze anys han passat moltes coses”, explica Beatriu Masià, una de les fundadores. “Hi ha hagut reformes en l'àmbit legal i s'han creat moltíssims

recursos d'atenció a les dones i, el més important, hem aconseguit fins a cert punt que la violència masclista passi de ser un problema privat a un problema públic", subratlla. "I dic fins a cert punt perquè fins al dia que l'assassinat d'una dona no suscití el mateix rebuig social que un assassinat per part del terrorisme polític, encara ens mourem en aquesta ambivalència".

El matís està justificat. A Espanya, la violència masclista causa més víctimes mortals que el terrorisme, però continua sent un motiu menor de preocupació dels ciutadans: segons el darrer baròmetre del CIS, publicat el desembre de 2007, els enquestats el situen en el setzè lloc dels problemes que hi ha a l'Estat, empatat amb els problemes relacionats amb la joventut i les crisis de valors, i molt després del terrorisme i ETA, l'atur, els problemes de caràcter econòmic o la immigració. Amb tot, i malgrat el que s'ha avançat en polítiques de gènere i igualtat, les dones continuen sent agredides o morint a mans d'homes de les maneres més brutals: apallissades, llençades al buit, a trets, asfixiades, degollades, atropellades, apunyalades... En alguns casos, després d'haver denunciat l'agressor; en altres, després d'anys de silenci. Les xifres no baixen, però no ho diuen tot. Les morts i les denúncies, sostenen els professionals, són la punta de l'iceberg. Segons l'Institut de la Mujer, 72 de les 92 dones que van morir a Espanya l'any passat de forma violenta van ser assassinades pel marits, exmarits, parelles, companys sentimentals o xicots. Catalunya no se'n salva: 12 dones mortes durant el mateix període.

“Fins al dia que l'assassinat d'una dona no suscití el mateix rebuig social que un assassinat per part del terrorisme polític, la violència masclista encara no haurà passat de ser un problema privat a un problema públic”, explica Beatriu Masià, una de les fundadores de l'associació Tamaia

Les iniciatives legislatives s'han multiplicat i les sancions s'han endurit, alhora que s'han introduït nous tipus delictius i se n'han modificat d'altres, que han passat de ser “faltas” a “delictes”. El desembre de 2004, el Parlament espanyol va donar llum verda per primer cop a una normativa específica, la Llei de mesures de protecció integral contra la violència de gènere. A Catalunya, el Govern de la Generalitat va aprovar el juliol de 2007 l'Avantprojecte de la Llei dels drets de les dones per a l'eradicació de la violència masclista, un text pioner en molts aspectes que suposa la concreció d'un dels compromisos del Pacte del Tinell i que es va redactar després de consensuar-lo amb grups de dones i recollir-ne les experiències, així com amb entitats municipals i els principals agents socials. La Llei, tramitada pel procediment d'urgència, es va votar el 16 d'abril passat i va obtenir el suport de tots els grups parlamentaris, i entrarà en vigor l'any vinent.

Marisa Fernández, de Dones Juristes, i Beatriu Masià, de Tamaia, són dues de les professionals que van participar en la redacció de la nova normativa. El procés participatiu es va desenvolupar entre l'octubre de 2005 i el gener de 2006, i va escoltar les aportacions de les 282 entitats de dones que componen el Consell Nacional de Dones, moltes de les quals s'han incorporat al text final. La Llei reconeix el paper històric dels grups de dones

Els infants, els grans oblidats

Els professionals coincideixen: els menors són els grans oblidats de les polítiques contra la violència masclista i són igualment víctimes i testimonis directes de la seva crueltat. I les conseqüències són múltiples, des de problemes de socialització, integració escolar i concentració a símptomes d'estrès posttraumàtic, com insomni, malsons, fòbies i ansietat, símptomes depressius, autoestima baixa, culpabilitat o interiorització de models violents.

Un dels primers que va fer sonar les alertes va ser l'organització Save the Children, que va fer públic el 2006 un informe titulat "Atenció als nens i les nenes víctimes de la violència de gènere" a Espanya, basat en entrevistes a mares i fills, professionals i institucions. "A mi em donen el cop, però a ell és a qui li fa més mal", afirma una de les testimonis.

Les seves conclusions confirmen les queixes. Hi ha "recursos escassos o nuls" específics a l'Estat espanyol per respondre a les necessitats dels fills de la violència. Entre les man-

cances, per exemple, l'organització mencionava la de registres sobre els menors que viuen en centres amb les mares, l'absència d'espais especials per a ells a les dependències judicials i policials i el fet que les cases d'acollida no accepten nens mascles més grans de dotze anys. Amb tot, reconeixia els esforços recents que estan duent a terme algunes administracions, i, en concret, els programes desenvolupats a Catalunya i València, que inclouen educadors especialitzats en menors en els centres d'atenció a les dones.

A falta d'estadístiques, l'Institut de Reinserció Social (IREs) ha dut a terme una recerca per analitzar el volum d'infants afectats per la violència masclista. La fundació catalana té des de 2001 a Girona i des de 2005 a Barcelona un servei municipal d'atenció a menors, anomenat Mentories, amb l'objectiu de reparar danys i evitar la repetició de conductes. L'any passat en va atendre 109 a Barcelona. Si es fa una extrapolació partint de les denúncies per maltractaments que es van presentar

i les associacions del moviment feminista, així com el dels ens locals i supralocals, pioners en el desplegament de mesures i serveis d'informació, atenció i suport a les dones en situació de violència.

Un concepte jurídic innovador

Una de les principals innovacions del text legal català és la conceptualització jurídica de la violència contra les dones. A diferència de la llei integral estatal, que parla de violència de gènere, la catalana utilitza expressament en el preàmbul l'expressió *violència masclista* i n'explica els motius: "perquè és el concepte que de forma més general defineix les conductes de domini, control i abús de poder dels homes sobre les dones", i hi afegeix que "és una violència que pateixen les dones pel sol fet de ser-ho". Alhora, la llei considera aquest tipus de violència una vulneració dels drets humans de les dones i un impe-

L'espai per a nens de l'associació Tamaia, que va ser una de les pioneres en l'atenció a les víctimes de la violència. Els fills poden patir conseqüències importants en el futur per haver estat testimonis de la crueltat del pare vers la mare.

Foto: Lali Sandiumenge.

a Catalunya el 2006 (20.239) i la mitjana de fills per dona atesa en el seus serveis d'atenció a dones maltractades (1,4), la fundació considera que almenys entre 26.000 i 30.000 menors pateixen a Catalunya violència a casa.

“Els infants que viuen aquest tipus de violència són víctimes directes de la problemàtica, tot i que estan pràcticament invisibilitzats i se'ls acostuma a considerar només víctimes col·laterals”, denuncia el document.

diment per assolir la plena ciutadania, l'autonomia i la llibertat. “La violència masclista no és una violència més”, subratlla Marta Selva, presidenta de l'Institut Català de les Dones (d'ara endavant, ICD), la institució que la Llei designa com a instrument vertebrador per fer front a la violència masclista. “L'enunciat de la Llei reconeix el dret de les dones a viure sense violència i compromet les institucions a fer-lo efectiu”.

“És una bona llei, però seré crítica”, adverteix Marisa Fernández, “perquè hem fet de la necessitat una virtut. A Catalunya no tenim competències en matèria penal i no hem castigat els homes perquè no podem. Però això té una conseqüència estúpida i és que és una llei pensada per a les dones. S'entén que les maneres d'eradicar la violència masclista passen per fomentar els drets de les dones i en aquest sentit és una llei molt àmplia”.

I és àmplia especialment en la manera com engloba totes les dones que viuen o treballen a Catalunya, independentment de la nacionalitat o situació administrativa i personal, i

com reconeix la diversitat d'abusos que pateixen les dones –físics, psicològics, sexuals i econòmics– i la varietat d'àmbits diferents i concrets, tant en l'espai públic com en el privat, en què es produeixen: de parella, familiar, laboral, social i comunitari. Hi falta només, segons el parer de Dones Juristes, la violència institucional, un concepte que l'ONU va definir el 1993 i que es refereix a la manera com els estats i les institucions no posen fi a la violència i ajuden a mantenir-la.

Amb l'enunciat i les previsions, la normativa busca també desmuntar alguns mites i estereotips i situar les coses al seu lloc. La violència masclista, diu, ha imposat un model de masculinitat que encara és valorat per parts de la societat com a superior i està profundament arrelat a les estructures socials. És una violència estructural, apunten les professionals, fruit de relacions de poder ancestrals que el patriarcat ha atorgat als homes i per això no té fronteres ni de raça, ni de religió, ni de classe social, ni de cultura, ni de territori. De les 72 dones mortes l'any passat a Espanya, per exemple, 43 eren espanyoles de diferents comunitats autònomes i 28 estrangeres; 18 tenien entre 21 i 30 anys, però 10 més de 64. "Encara està molt estesa la creença que aquesta violència passa majoritàriament a gent que té poca cultura, o que afecta les dones migrants, o que si les dones en aquesta situació aguanten és per alguna cosa, o que ells tenen alguna patologia", denuncia Masià.

Altres innovacions destacades de la Llei és que garanteix assistència jurídica, i ajudes i prestacions econòmiques per al procés de recuperació, i exigeix una formació especialitzada per als professionals que hi treballen. Molt important és crear una xarxa d'atenció i recuperació integral, que englobarà tots els recursos i serveis públics gratuïts per a l'atenció, l'assistència, la protecció, la recuperació i la reparació de les dones que pateixen o han

Les dones ho han de denunciar si volen, amb tota la informació possible i un bon assessorament per saber què significa iniciar un procés legal, i això inclou conèixer tots els recursos als quals poden accedir, perquè si no, poden posar-se en risc.

Foto: Lali Sandiumenge.

patit violència masclista en l'àmbit de Catalunya: serveis d'atenció telefònica personalitzada, serveis d'atenció i acolliment d'urgències, serveis temporals d'acolliment substituïts de la llar o serveis tècnics de punts de trobada. Dos criteris bàsics de la xarxa de recursos, apunta Selva, seran l'equilibri territorial i la celeritat de les intervencions. "L'objectiu", puntualitza, "és evitar la victimització secundària que incideix en la cronització".

La Llei introdueix un concepte novel·lós: crear un fons de garantia per cobrir l'impagament de les pensions alimentàries i compensatòries, quan la dona es trobi en situació de precarietat econòmica

Altres punts que també es destaquen de la normativa és que preveu posar en marxa mesures per facilitar l'accés a l'habitatge, garantir la formació ocupacional de les dones i, el més innovador, crear un fons de garantia de pensions per cobrir l'impagament de les pensions alimentàries i les pensions compensatòries, quan hi hagi una constatació judicial de l'incompliment i comporti una situació de precarietat econòmica. La Llei també s'ocupa de les dones que viuen situacions específiques que els dificulten l'accés als serveis i les prestacions, com la immigració, la prostitució, el món rural, la transsexualitat, la discapacitat, el virus d'immunodeficiència humana, l'ètnia gitana o el fet que estiguin en centres d'execució penal.

Sense denúncia

Un dels avenços més importants de la Llei, reivindicat a crits des dels grups de dones, és que no exigeix que la víctima denunciï l'agressor i disposi d'una ordre de protecció judicial per accedir als recursos, un dels aspectes més criticats de la llei espanyola. El text legal català amplia el ventall de mitjans d'identificació de les situacions de violència per accedir als drets d'atenció i reparació i, per exemple, reconeix com a prova un informe de l'ICD, dels serveis socials d'atenció primària, dels d'acolliment i recuperació, de les unitats especialitzades dins de les forces i cossos de seguretat o d'un metge o psicòleg col·legiat que certifiqui que la dona ha estat atesa en un centre sanitari per causa de maltractament o agressió masclista.

De fet, i tot i que cada cop hi ha més denúncies, la realitat demostra que només una tercera part de les dones mortes el 2007 a Espanya havien denunciat la violència i no ho havia fet cap de les 15 que van ser assassinades entre el gener i el principi de febrer d'aquest any. Els experts calculen *grosso modo* que només es denuncien un 10% de les agressions. Segons dades de l'ICD, elaborades a partir de les xifres del Departament d'Interior de la Generalitat (Mossos d'Esquadra, que engloben la violència domèstica) i el Ministeri de l'Interior (Instituto de la Mujer), el 2006 es van presentar 20.239 denúncies per maltractaments a Catalunya, contra les 15.018 de l'any anterior i les 13.242 de 2004. El 2001, per exemple, van ser només 4.263. Alhora, el 2006, es van incoar 6.764 ordres de protecció, de les quals 4.752 van ser adoptades i 1.852 denegades. Les estadístiques

Aplaudiments de diferents col·lectius de dones que han participat en l'elaboració de la Llei dels drets de les dones per a l'eradicació de la violència masclista i les conselleres Carme Capdevila i Marina Geli, al Parlament el 17 d'abril de 2008 quan es va aprovar la Llei.

Foto: Parlament de Catalunya.

també diuen que la mitjana d'anys de convivència abans de la denúncia supera els 13 anys i que després de denunciar, un percentatge important de dones no se separa.

“Insisteixen que denunciem, però jo no vaig denunciar mai el meu marit, perquè estava segura que si ho feia l'endemà el meu fill i jo desapareixeríem del mapa”, explica Felisa, una de les mentores de Tamaia, dones que han patit maltractaments, han passat per processos de recuperació i que participen públicament en activitats per sensibilitzar la societat contra aquesta xacra. “La meva advocada volia que ho denunciés. Jo volia que ell pagués, però me'n sentia incapaç, no volia ni imaginar què faria quan la notificació li arribés a casa. És molt fàcil de dir, però quan t'hi trobes estàs enfonsada, no tens ni forces ni energies i és molt arriscat”. C. M., una veïna del Baix Llobregat que va patir maltractaments físics i agressions verbals durant anys de matrimoni, explica al seu torn que quan va anar a comissaria, deu anys enrere, ningú no li va fer cas i la van enviar cap a casa. “Ja no hi vaig tornar més”, afegeix.

Les professionals coincideixen que el moment més perillós per a una víctima de la violència masclista és quan vol separar-se, i just abans i després de posar la denúncia, precisament perquè la violència masclista és un qüestió de poder i possessió. “No mates qui es queda amb tu, quan mates és perquè ella se'n va”, sentència Fernández. “Denunciar no vol dir que es resolgui el problema, sinó que se n'inicia un altre. El que caldria dir és que quan poses una denúncia s'inicia tot un procés, però no vindrà cap policia a casa a endur-se el teu marit”, afegeix Masià. “Les dones ho han de denunciar si volen, amb tota la informació possible i un bon assessorament per saber què significa iniciar un procés

Un nou pla de seguretat

Tothom coincideix que per eradicar la xacra de la violència masclista cal un plantejament integral des de tots els àmbits de la societat. També des de l'àmbit de la seguretat pública. “Tot el que es faci és poc. Tothom s’hi ha de mullar, perquè falta molt camí per recórrer”, assegura Alba García, responsable del Programa de Seguretat contra la Violència Masclista que el Departament d’Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat va posar en marxa ara fa un any.

El programa té com a objectiu principal definir i implementar el model d’actuació policial unificat i estàndard per a l’atenció integral a les dones víctimes de qualsevol forma de violència masclista a tot el territori català i en totes les seves fases, des de la prevenció, la detecció de situacions de risc, l’atenció i la protecció. També vol promoure i reforçar la formació i l’especialització dels professionals dels cossos de policia local i Mossos d’Esquadra i impulsar la re-

cerca. “Hem d’analitzar què està passant a la societat catalana. A la policia arriba la fase final de l’agressió i hem de saber quins tipus de violència no arriben a comissaria”, subratlla García.

L’atenció a les víctimes per part dels Mossos d’Esquadra s’articula a través de les àrees bàsiques policials (ABP), dotades de Grups d’Atenció a les Víctimes (GAV) i oficines de relacions amb la comunitat (ORC). Pels GAV passen cada any més d’11.000 fets de violència de parella, es detenen al voltant de 5.000 presumptes agressors i es garanteixen més de 7.000 ordres de protecció. Però si fins ara es dedicaven bàsicament a atendre les víctimes de la violència de parella i familiar, el programa ha decidit ampliar la cobertura a totes les dones que pateixin violència masclista en qualsevol de les seves formes i àmbits, cosa que inclou la sexual i l’econòmica, la mutilació genital femenina o la prostitució forçada, i l’àmbit sociocomunitari i laboral.

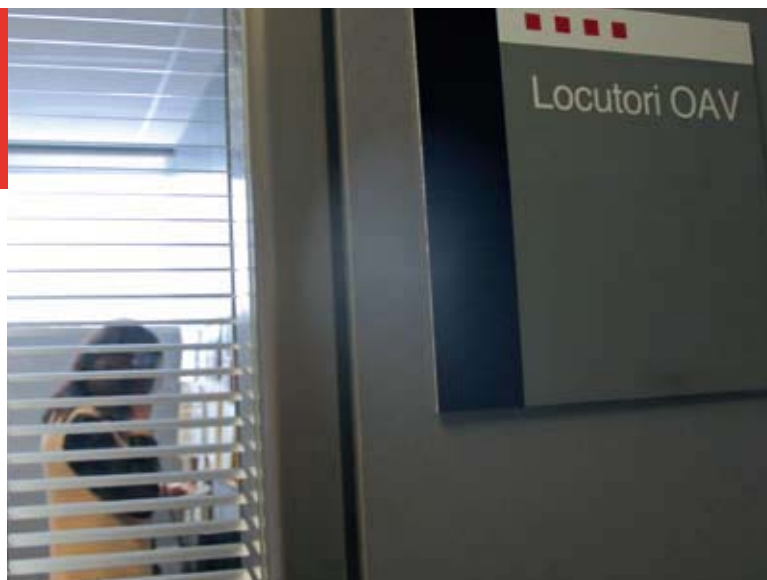

A les noves comissaries dels mossos existeixen els Grups d’Atenció a les Víctimes de la Violència Masclista.

Foto: Lali Sandiumenge.

El moment més perillós per a una víctima és just abans i després de separar-se o de posar una denúncia.

Foto: Lali Sandiumenge.

legal en aquesta matèria, i això inclou conèixer tots els recursos socials i econòmics als quals poden accedir, perquè si no, les posem en risc”.

Informar, orientar i assessorar les dones en situació de violència és precisament l'objectiu del telèfon gratuït i confidencial que coordina l'ICD en diversos idiomes: des del català i el castellà al francès, anglès, àrab, xinès i rus. Durant el 2007 va rebre 10.428 trucades. El gener d'aquest any en va rebre 1.055, més per violència psíquica que física.

Aquesta també és una de les funcions principals dels Grups d'Atenció a les Víctimes (GAV) de la violència de gènere i familiar dels Mossos d'Esquadra, un model que es va implantant a totes les noves comissaries. L'any 2007 van recollir 11.146 denúncies de violència masclista en l'àmbit de la parella. “Sou víctimes de la violència domèstica quan us donen cops o empentes o patiu qualsevol altre mal físic; us forcen a mantenir relacions sexuals; us humilien constantment, insultant-vos i menyspreant-vos; us amenacen de fer-vos mal o de fer mal als vostres fills i éssers estimats; us restringeixen la llibertat amb un control social i econòmic excessiu; us assetgen, persegueixen o atemoritzen”, explica la pàgina web dels Mossos.

Una dona triga entre cinc i deu anys a assumir que és víctima de la violència de l'home que estima o que havia estimat

Antonia Moreno, cap del GAV d'Esplugues de Llobregat, a Barcelona, des de 2006, explica que la seva tasca engloba escoltar la víctima i assessorar-la sobre la situació, informar-la sobre els seus drets i els organismes que li poden oferir ajuda, aconsellar-la

sobre les mesures de seguretat i vigilar-ne el compliment i tramitar la denúncia corresponent. “Hi ha persones que estan en una problemàtica determinada i no tenen el coneixement o la capacitat de fer públic el seu problema. Aquí atenem les persones, els expliquem els seus drets, recollim la denúncia i els expliquem l’ordre de protecció i les conseqüències que pot tenir”, afirma. “Mirem si cal que sigui derivada a un altre servei, valorem el risc que pot tenir un cop presentada la denúncia i busquem mecanismes i recursos per protegir-la, i en funció dels delictes detenim la persona denunciada”.

Entre els factors que dissuadeixen les dones de denunciar o que les porten sovint a retirar la denúncia i demanar que es cancel·li l’ordre de protecció hi ha la por a l’agressor i la dependència emocional i/o econòmica. “La situació és molt complicada i en molts casos anul·la la capacitat de decisió de la dona”, sosté Moreno. Però també hi ha sovint una desconfiança de les víctimes cap al sistema de justícia. Tot i que la Llei integral espanyola de 2004 va promoure l’establiment de jutjats exclusius, especialitzats en violència de gènere, alguns professionals es queixen que estan desbordats i que hi ha manca de formació específica dels que hi treballen. L’objectiu dels jutjats exclusius, dels quals es van crear vuit l’any passat a Catalunya, és evitar la peregrinació judicial i gestionar alhora el procés civil i penal. “Pot semblar una contradicció, però si no detectem un risc per a la vida, anem al jutjat de família normal, perquè en tres mesos tindrem una sentència de separació”, assegura Marisa Fernández.

Dos eixos: prevenció i detecció

La Llei catalana incideix en el títol II en la recerca, prevenció i detecció precoç com a principis fonamentals per eradicar la violència masclista. “La prevenció”, explica Marta Selva, “es basa en la necessitat de generar la sensibilització social necessària perquè el conjunt del país reconegui l’existència d’aquesta xacra”. La detecció precoç, per la seva banda, preveu posar en marxa protocols més afinats a la sanitat, als serveis socials o a l’educació i obliga tots els professionals d’aquests sectors a intervenir quan tinguin coneixement d’una situació de risc o una evidència. “Abans una dona deia que havia caigut per les escales, ara ja ningú no s’ho creu”, comenta Selva. El principi de la coeducació, recollit en el capítol 4, ha de garantir a les aules una formació integral que disminueixi el sexisme.

Un consell vàlid per a les noies joves seria: “El primer cop que el vostre xicot o company us digui ‘gordis’ o ‘feas’, fugiu!”

L’ICD ha posat en marxa diverses campanyes mediàtiques de prevenció i sensibilització per a adolescents i joves de 14 a 25 anys, com “Talla amb els mals rotllos”, que el 2005 va difondre un spot de la directora de cinema Isabel Coixet. L’eslògan de la campanya l’any passat va ser “L’amor ha de ser lliure de masclismes, bronques i gelosia”. L’objectiu, assegura l’ICD, és fer-los arribar missatges que els ajudin a detectar i allunyar-se de conductes de domini, possessió, control i agressivitat, que les noves generacions continuen repro-

duint. Ahora, l'ICD i la Secretaria General de Joventut organitzen tallers de formació per a joves de 19 a 29 anys, que es converteixen al seu torn en agents educatius dels tallers en els centres de secundària. També Tamaia organitza xerrades als instituts.

Marisa Fernández recorda el consell que va donar Carme Valls, exdiputada del Parlament català pel grup Socialistes-Ciutadans pel Canvi, a les noies durant una xerrada a la Universitat. “Els va dir: ‘El primer cop que el vostre xicot o company us digui *gordis* o *feas*, fugiu!’”, explica. “Aquest seria l'èxit, amb mesures de sensibilització, de recerca, de detecció. Quan les dones vénen a mi, ja anem al jutjat. I l'èxit de l'actuació seria no arribar-hi”. Però una dona triga per terme mitjà entre cinc i deu anys a assumir que és víctima de la violència de l'home que estima o que havia estimat. “La tendència, al principi, és disculpar la parella:

Tractar els maltractadors

Sembla una paradoxa, però una dona corre més risc de ser assassinada per la seva parella que per un estrany. No és una qüestió de raça, religions, classe social o territoris: de maltractadors n'hi ha i n'hi ha hagut a tot arreu. És la cultura del masclisme, molt arrelada a totes les societats. És una conducta intolerable que s'aprèn. Però què passa amb els agressors? En són conscients? Poden canviar? Heinrich Geldschlāger, psicòleg especialista en maltractadors, assegura que no hi ha garanties, però sí possibilitats.

Geldschlāger sap del que parla. És el responsable del Servei d'Atenció als Homes que Maltracten de l'Institut de Reinserció Social (IReS), una de les institucions pioneres a l'Estat espanyol pel que fa a l'atenció als agressors. La fundació catalana el va posar primer en marxa a Girona el 1998, el va obrir a Barcelona el 2000 i el va consolidar el 2005 com a part d'un servei de suport a la violència de gènere en l'àmbit familiar de l'Ajuntament de la ciutat. El SAHM, que va atendre un centenar d'homes el 2006, és un servei gratuït i voluntari. L'IReS preveu obrir-ne un altre aviat, aquest cop adreçat als homes condemnats i per ordre judicial.

“L'objectiu del programa no és treballar per als homes, sinó treballar amb els homes per incrementar la seguretat de les dones i els fills. I això s'ha d'entendre bé”, matisa Geldschlāger, conscient de les veus crítiques que consideren que els recursos s'haurien de destinar a les víctimes i no als agressors. Però, de fet, la iniciativa va sorgir, en part, de les demandes de les dones, que es queixaven que els homes no feien res per deixar la violència. “S'ha de ser realista”, afegeix Geldschlāger, “un percentatge important de dones no se separen malgrat la violència i un percentatge que se separen hi acaben tornant. I ells tenen una capacitat sorprenent per tenir noves parelles i en alguns casos repeteixen patrons de conductes”.

El servei inclou una fase d'acollida, en què es treballa de forma individual, i un període, que pot durar sis mesos, en què s'assisteix un cop per setmana a una reunió de grup. Molts dels homes hi arriben, després d'anys de violència, pressionats per les parelles, amb l'objectiu de salvar la relació, però no perquè siguin conscients que tenen un problema. “Treballem la responsabilització, que es facin càrrec de la violència que exerceixen i de les conseqüències.

avui ha tingut un mal dia”, apunta Fernández. “Amb tot, les dones en són més conscients que abans i aguanten menys”.

També els ajuntaments i les associacions de veïns duen a terme activitats per sensibilitzar la població contra la violència masclista. Aquest és el cas de la xerrada que va tenir lloc al municipi de Sant Just Desvern, a Barcelona, el gener passat, en la qual va participar la mossa d'esquadra Antònia Romero i el cap de la Policia Local, Joan Ramon Fabra. Tots dos van insistir en la necessitat que tothom s'impliqui en aquesta xacra. “És important que recalquem què pot fer el ciutadà. Si hi ha persones del nostre entorn en les quals detectem un risc, cal que les orientem, cap a la policia o els serveis socials, perquè seria interessant que poguéssim actuar abans”, subratlla Fabra. Moreno recorda que no

Heinrich Geldschläger, psicòleg especialista en maltractadors, assegura que molts dels homes busquen ajuda després d'anys de violència, pressionats per les parelles, però no perquè siguin conscients que tenen un problema.

Foto: Lali Sandiumenge.

Es tracta de desconstruir els discursos de justificació i d'excusa: l'alcohol, l'estrès de la feina, és que ella em treu de polleguera... I ajudar-los a posar-se en el lloc de les dones i els fills”.

La rehabilitació dels homes que maltracten és massa nova a Espanya com perquè se'n puguin treure grans estadístiques i conclusions.

Segons Geldschläger, la meitat dels homes que arriben a l'IRES ho deixen aviat. “Un de cada dos o de cada tres que acaben són èxits”, subratlla. “Un altre èxit és que la dona es pugui separar amb més tranquil·litat. Però hi ha un percentatge d'homes que no canvien i la gran majoria no vindran mai”, admet. “S'ha de fer. Està sent útil i podria ser-ho més”.

només les víctimes poden posar la denúncia, sinó qualsevol persona que hagi estat testimoni de violència. “Ens hi hem d’impli-car tots. Hem de reaccionar i informar, tru-car als telèfons d’emergència”, afegeix. “Els meus veïns ens sentien, però mai no van fer res”, lamenta Felisa al seu torn.

La normativa posa en marxa noves mesures informatives i estratègies de sensibilització, prevenció i detecció, que les administracions catalanes hauran d’impulsar. L’objectiu és modificar els “mites, models i prejudicis existents”. En aquest sentit, consagra un capítol als mitjans de comunicació i espe-cialment als que depenen de la Generali-tat, als quals prohibeix la realització i difu-sió de continguts i anuncis publicitaris que en el tractament o posada en escena justi-fiquin, banalitzin o incitin la violència mas-clista, o que tàcitament vehiculin missat-ges sexistes i misògins. Per contra, caldrà afavorir continguts que promoguin els drets de les dones i que facin ben visibles les seves aportacions a la societat.

Alicia Moriana, cap de l'Àrea Tècnica de Proximitat i Seguretat Ciutadana que coordina els grups d'atenció a la víctima i la diputada Mercè Civit, ponent de la Llei del grup IC-EUiA, al Parlament.

Foto: Isabel Muntané.

Annex a la Llei

Terminologia de la Llei

Sensibilització: accions pedagògiques i/o comunicatives encaminades a produir canvis i/o modificacions en l'imaginari social, que permeten avançar en la tolerància zero envers la violència masclista i la seva eradicació.

Prevenció: accions encaminades a evitar o reduir la incidència de la problemàtica de la violència masclista mitjançant la reducció dels factors de risc, impedint-ne així la norma-lització; i sensibilitzar la ciutadania, especialment les dones, que cap forma de violència és justificada ni tolerable.

Detecció: posada en funcionament de diferents instruments teòrics i tècnics que per-me-ten identificar i fer visible la problemàtica de la violència masclista, tant si apareix de

forma precoç com de forma estable. La detecció permet saber en quines situacions s'ha d'intervenir, per tal d'evitar-ne el desenvolupament i la cronicitat.

Atenció: accions destinades a una persona per tal de superar les situacions i les conseqüències generades per l'abús en els àmbits personals, familiars i socials, tot garantint la seguretat i facilitant la informació necessària sobre els recursos i/o els procediments per resoldre la situació.

Recuperació: etapa del cicle personal i social per la qual passa una dona que ha viscut situacions de violència; mitjançant aquesta es produeix el restabliment de tots els àmbits malmesos per la situació viscuda.

Reparació: mesures preses pels diversos organismes i agents responsables de la intervenció en l'àmbit de la violència masclista (jurídiques, econòmiques, socials, laborals, sanitàries, educatives, etc.) que contribueixen al restabliment de tots els àmbits malmesos per la situació viscuda.

Victimització secundària (o revictimització): maltractament addicional produït a les dones que es troben en situacions de violència masclista com a conseqüència directa o indirecta dels dèficits –quantitatius i/o qualitatius– de les intervencions que han dut a terme els organismes responsables així com les actuacions desencertades provinents d'altres agents implicats.

Precarietat econòmica: percepció d'ingressos iguals o inferiors a l'indicador de renda de suficiència de Catalunya que s'estableix anualment.

Lali Sandiumenge

Periodista i fotògrafa, especialitzada en informació social i internacional. Ha col·laborat en diferents mitjans de comunicació catalans, de premsa escrita, ràdio i televisió. Va ser corresponent del diari AVUI a Lima, Brussel·les i Rabat. Aquests darrers tres anys ha treballant des del Caire com a freelance.